

І. І. Піскун,

кандидат юридичних наук, доцент

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2401-7988>

ЗНАЧЕННЯ МІЖНАРОДНОГО КОМІТЕТУ ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ

Національний університет оборони України
проспект Повітряних Сил, 28, 03049, Київ, Україна
E-mail: ipiskun2016@gmail.com

Мета статті: здійснити аналіз сучасного стану конституційно-правового регулювання забезпечення прав людини під час збройного конфлікту. Дослідити значення Міжнародного комітету Червоного Хреста по забезпеченню прав людини і громадянина в Україні під час збройного конфлікту. **Методи дослідження:** методом дослідження став формально-юридичний метод, завдяки якому проведено аналіз чинного законодавства України та міжнародних нормативно-правових актів у сфері конституційно-правового регулювання захисту прав людини в Україні під час правового режиму воєнного стану, та метод статистичних досліджень, завдяки якому було проведено збирання, обробку та аналіз інформації. **Результати:** проведений аналіз засвідчує що Міжнародний комітет Червоного Хреста відіграє надзвичайно важливу роль у захисті прав людини під час збройного конфлікту в Україні. Завдяки своїй гуманітарній діяльності організація допомагає мільйонам людей, які постраждали від війни. МКЧХ забезпечує гуманітарну допомогу, підтримує медичні установи, сприяє пошуку зниклих безвісти та контролює дотримання норм міжнародного гуманітарного права. Його діяльність є важливим елементом міжнародної системи захисту прав людини. Подальша підтримка діяльності гуманітарних організацій є необхідною умовою для зменшення негативних наслідків війни та захисту цивільного населення.

Ключові слова: збройні конфлікти; цивільне населення; Міжнародний комітет Червоного Хреста; міжнародне законодавство; міжнародне гуманітарне право; міжнародні організації; гуманітарні місії; захист цивільного населення.

Постановка проблеми та її актуальність. Збройні конфлікти у сучасному світі становлять одну з найбільших загроз для прав людини, стабільності держав та безпеки цивільного населення. Під час війни часто відбуваються масштабні порушення міжнародного гуманітарного права, руйнування інфраструктури, вимушене переміщення населення, загибель мирних жителів та інші серйозні гуманітарні наслідки. У таких умовах особливу роль відіграють міжнародні гуманітарні організації, які спрямовують свою діяльність на захист постраждалих людей, забезпечення гуманітарної допомоги та дотримання норм міжнародного права.

Однією з найважливіших гуманітарних організацій у світі є Міжнародний комітет Червоного Хреста. Ця організація має багаторічний досвід роботи у зонах конфліктів та надзвичайних ситуацій. Основною метою її діяльності є захист життя та гідності людей, які постраждали від збройних конфліктів, а також надання їм необхідної допомоги.

Після початку російсько-українського конфлікту у 2014 році, а особливо після повномасштабного вторгнення Російської Федерації у 2022 році, діяльність Міжнародного комітету Червоного Хреста в Україні значно активізувалася. Організація здійснює гуманітарні місії, надає

допомогу цивільному населенню, підтримує медичні установи, допомагає сім'ям зниклих безвісти та сприяє дотриманню норм міжнародного гуманітарного права.

Актуальність дослідження ролі Міжнародного комітету Червоного Хреста в Україні зумовлена необхідністю аналізу діяльності міжнародних гуманітарних організацій у сучасних збройних конфліктах. Дослідження цієї теми дозволяє краще зрозуміти механізми міжнародного гуманітарного захисту та роль міжнародної спільноти у забезпеченні прав людини під час війни.

Аналіз досліджень і публікацій з проблеми. Проблематиці, пов'язаній із розглядом та аналізом ролі Міжнародного комітету Червоного Хреста по захисту прав людини, присвячені численні праці таких відомих українських учених, як М. Гнатівський, С. Денисенко, О. Малишко, В. Ореховський, Ю. Древаль, О. Валентюк, Ю. Паяркова, О. Волощук, К. Рудой та інші.

Метою статті є дослідження ролі Міжнародного комітету Червоного Хреста у захисті прав людини під час збройного конфлікту в Україні. Завдяки своїй гуманітарній діяльності організація допомагає мільйонам людей, які постраждали від війни.

Виклад основного матеріалу дослідження. Міжнародний комітет Червоного Хреста був заснований у 1863 році у місті Женева у Швейцарії. Ініціатором створення організації став швейцарський гуманіст Анрі Дюнан, який був свідком жаклих наслідків битви при Сольферіно у 1859 році. Побачивши велику кількість поранених солдатів, які не отримували належної допомоги, він запропонував створити міжнародну організацію, яка б займалася наданням медичної допомоги під час війни.

З моменту свого створення Міжнародний комітет Червоного Хреста став ключовою організацією у сфері гуманітарної діяльності. Його діяльність базується на фундаментальних принципах міжнародного гуманітарного руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця. До таких принципів належать гуманність, неупередженість, нейтральність, незалежність, добровільність, єдність та універсальність [3].

Принцип гуманності передбачає прагнення організації запобігати людським стражданням

та полегшувати їх незалежно від обставин. Принцип неупередженості означає, що допомога надається без будь-якої дискримінації за національною, расовою, релігійною або політичною ознакою.

Нейтральність є одним із найважливіших принципів діяльності організації. Саме завдяки нейтральному статусу Міжнародний комітет Червоного Хреста має можливість працювати у зонах конфліктів та співпрацювати з усіма сторонами протистояння.

Міжнародне гуманітарне право є системою міжнародних норм і правил, які регулюють ведення війни та захищають осіб, що не беруть безпосередньої участі у бойових діях [4]. Основи цього права становлять Женевські конвенції 1949 року та додаткові протоколи до них [1].

Женевські конвенції визначають правила поведінки з військовополоненими, пораненими та цивільним населенням під час війни. Вони також встановлюють обов'язки сторін конфлікту щодо забезпечення гуманного поводження з людьми та забороняють застосування катувань, нелюдського або принизливого поводження.

Міжнародний комітет Червоного Хреста (далі МКЧХ) відіграє важливу роль у забезпеченні дотримання цих норм. Організація здійснює моніторинг умов утримання військовополонених, проводить переговори з урядами та військовими структурами, а також сприяє поширенню знань про міжнародне гуманітарне право [2].

У багатьох країнах світу МКЧХ проводить освітні програми для військових, студентів та представників державних установ з метою підвищення обізнаності про правила ведення війни та захист прав людини.

Після початку конфлікту на сході України у лютому 2014 році та особливо після широкомасштабного вторгнення збройних сил російської федерації 24 лютого 2022 року на суверенну територію України, Міжнародний комітет Червоного Хреста розгорнув масштабну гуманітарну діяльність на території країни. Організація відкрила свої офіси у різних регіонах України та почала активно співпрацювати з українськими державними органами і гуманітарними структурами [8].

Одним із основних напрямів діяльності організації є надання гуманітарної допомоги цивільному населенню. МКЧХ забезпечує людей продуктами харчування, засобами гігієни, медикаментами та іншими необхідними ресурсами.

Важливим напрямом роботи є підтримка систем водопостачання та енергетичної інфраструктури у регіонах, які постраждали від бойових дій. Фахівці організації допомагають відновлювати водопроводи, системи опалення та інші об'єкти критичної інфраструктури.

Крім того, організація активно підтримує медичні заклади, забезпечуючи їх обладнанням, медикаментами та витратними матеріалами.

Однією з найбільш болючих проблем під час війни є зникнення людей. Багато сімей роками не знають про долю своїх родичів. Міжнародний комітет Червоного Хреста займається пошуком зниклих безвісти та допомагає родинам отримувати інформацію про їхніх близьких.

Організація створює спеціальні бази даних, співпрацює з державними органами, правоохоронними структурами та міжнародними організаціями. Завдяки такій діяльності тисячі сімей змогли отримати інформацію про своїх родичів або встановити з ними зв'язок.

Міжнародний комітет Червоного Хреста також надає психологічну допомогу сім'ям зниклих осіб, адже невизначеність щодо долі близької людини часто викликає сильний стрес та психологічні травми.

Під час війни найбільше страждає цивільне населення. Руїнування житлових будинків, нестача продуктів харчування та медичних послуг створюють серйозні гуманітарні проблеми.

Міжнародний комітет Червоного Хреста регулярно організовує гуманітарні місії для доставки допомоги у прифронтові райони. До складу таких місій входять медики, інженери, логісти та інші спеціалісти [6].

Організація також допомагає внутрішньо переміщеним особам, які були змушені залишити свої домівки через бойові дії. Для них надається матеріальна допомога, тимчасове житло та інші види підтримки.

Попри значимість МКЧХ у гуманітарній діяльності, організація стикається з низкою труднощів. Однією з головних проблем є обмежений

доступ до зон активних бойових дій, що ускладнює надання допомоги постраждалому населенню.

Ще однією проблемою є безпекові ризики для гуманітарних працівників. Під час конфліктів гуманітарні місії іноді опиняються під загрозою обстрілів або інших небезпечних ситуацій.

Крім того, масштаби гуманітарної кризи часто перевищують можливості окремих організацій, що потребує широкої міжнародної співпраці та підтримки з боку міжнародної спільноти.

Висновки. Отже, Міжнародний комітет Червоного Хреста відіграє надзвичайно важливу значимість у захисті прав людини під час збройного конфлікту в Україні. Завдяки своїй гуманітарній діяльності організація допомагає мільйонам людей, які постраждали від війни.

Міжнародний комітет Червоного Хреста забезпечує гуманітарну допомогу, підтримує медичні установи, сприяє пошуку зниклих безвісти та контролює дотримання норм міжнародного гуманітарного права. Його діяльність є важливим елементом міжнародної системи захисту прав людини.

Подальша підтримка діяльності гуманітарних організацій є необхідною умовою для зменшення негативних наслідків війни та захисту цивільного населення.

Література

1. Женевські конвенції про захист жертви війни від 12 серп. 1949 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154
2. Міжнародний комітет Червоного Хреста. Офіційний сайт: <https://www.icrc.org>
3. Міжнародне гуманітарне право: загальний курс / Нільс Мельцер, Етьєн Кюстер. МКЧХ. URL: https://blogs.icrc.org/ua/wp-content/uploads/sites/98/2021/05/4231_154-.pdf
4. Міжнародне гуманітарне право. Довідник для журналістів / М.М. Гнатовський, Т.Р. Короткий, Н.В. Хендель. 2-ге вид., доповн. Одеса: Фенікс, 2015. 92 с.
5. Примаков К.Ю., Бідняк С.С. Міжнародний захист прав людини під час збройних конфліктів. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 2. С. 417-420. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.02.72>

6. Forsythe D.P. International humanitarian law and the war in Ukraine: the International Committee of the Red Cross and humanitarian policies. *Alternatives Humanitaires*. 2023. Is. 23. P. 38–53.

7. Інструкція про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України: затв. Наказом Міністерства оборони України від 23 берез. 2017 р. № 164. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0704-17#Text>

8. Gheorghe S. The Humanitarian Activity of the International Committee of the Red Cross in the Conflict in Ukraine State of Law State of Fact. *EIRP Proceedings*. 2023. Vol. 18, № 1. P. 50–56.

9. Огляди гуманітарної ситуації в Україні. UNICEF. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/ukraine-situation-reports>

References

1. Zhenevski konventsiyi pro zakhyst zhertvi viyny vid 12 serpnya 1949 roku. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154

2. Mizhnarodnyy komitet Chervonoho Khresta. Ofitsiynny sayt: <https://www.icrc.org>

3. Mizhnarodne humanitarne pravo: zahalnyy kurs / Nils Meltser, Etyen Kyuster. МКСНKH. URL: https://blogs.icrc.org/ua/wp-content/uploads/sites/98/2021/05/4231_154-.pdf

4. Mizhnarodne humanitarne pravo. Dovidnyk dlya zhurnalistiv / M.M. Hnatovskyy, T.R. Korotkyy, N.V. Khendel. 2-he vyd., dopovn. Odesa: Feniks, 2015. 92 s.

5. Prymakov K.Yu., Bidnyak S.S. Mizhnarodnyy zakhyst prav lyudyny pid chas zbroynykh konfliktiv. *Analitychno-porivnyalne pravoznavstvo*. 2023. № 2. S. 417-420. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.02.72>

6. Forsythe D.P. International humanitarian law and the war in Ukraine: the International Committee of the Red Cross and humanitarian policies. *Alternatives Humanitaires*. 2023. Is. 23. P. 38–53.

7. Instruktsiya pro poriyadok vykonannya norm mizhnarodnoho humanitarnoho prava u Zbroynykh Sylakh Ukrayiny: zatv. Nakazom Ministerstva obrony Ukrayiny vid 23 berez. 2017 r. № 164. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0704-17#Text>

8. Gheorghe S. The Humanitarian Activity of the International Committee of the Red Cross in the Conflict in Ukraine State of Law State of Fact. *EIRP Proceedings*. 2023. Vol. 18, № 1. P. 50–56.

9. Ohlyady humanitarnoyi sytuatsiyi v Ukrayini. UNICEF. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/ukraine-situation-reports>

Ivan Piskun

THE SIGNIFICANCE OF THE INTERNATIONAL COMMITTEE OF THE RED CROSS IN ENSURING HUMAN RIGHTS IN UKRAINE DURING THE TIME OF ARMED CONFLICT

National Defense University of Ukraine
Air Force Avenue, 28, 03049, Kyiv, Ukraine
E-mail: ipiskun2016@gmail.com

*The purpose of the article: to analyze the current state of constitutional and legal regulation of ensuring human rights during armed conflict. To investigate the significance of the International Committee of the Red Cross in ensuring human and civil rights in Ukraine during the armed conflict. **Research methods:** the research method was the formal-legal method, which analyzed the current legislation of Ukraine and international regulatory legal acts in the field of constitutional and legal regulation of the protection of human rights in Ukraine during the legal regime of martial law, and the method of statistical research, which collected, processed and analyzed information. **Results:** the analysis shows that the International Committee of the Red Cross plays an extremely important role in the protection of human rights during the armed conflict in Ukraine. Thanks to its humanitarian activities, the organization helps millions of people affected by the war. The ICRC provides humanitarian aid, supports medical institutions, promotes the search for missing persons and monitors compliance with international humanitarian law. Its activities are an important element of the international system for the protection of human rights. Further support for the activities of humanitarian organizations is a necessary condition for reducing the negative consequences of war and protecting the civilian population.*

***Key words:** armed conflicts; civilian population; International Committee of the Red Cross; international law; international humanitarian law; international organizations; humanitarian missions; protection of civilians.*

Дата першого надходження статті до видання: 25.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 03.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 30.04.2026

© Піскун І.І., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0